

Journal of
Buddhist Innovation Review

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

**การปลูกฝังคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนวิถีพุทธในกลุ่มโรงเรียนสระโบสถ์
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2**

**The Cultivating Morality of Buddhist way school students In the Sa bot School Group
Under the Lopburi Primary Educational Service Area Office. District 2**

Research Articles

บทความวิจัย

พัชรภรณ์ พิมพา Patcharaporn pimpa

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2

The Lopburi Primary Educational Service Area Office. District 2

patchara.22022@gmail.com

Article history

Received: September 23 2024 / Revised: October 30, 2024

Accepted: November 21, 2024 / Available Online: December 2, . 2024

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ คือ 1. เพื่อศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนวิถีพุทธในสังคมไทย 2. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่นำมาใช้บูรณาการสำหรับการปลูกฝังคุณธรรมของนักเรียน โรงเรียนวิถีพุทธ ในกลุ่มโรงเรียนสระโบสถ์สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 และ 3. เพื่อนำเสนอองค์ความรู้การปลูกฝังคุณธรรมของนักเรียน โรงเรียนวิถีพุทธในกลุ่มโรงเรียนสระโบสถ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 24 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูลในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า หลักการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนประกอบด้วย หลักสูตรการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วม มีการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน และได้กระบวนการคิด เกี่ยวกับสิ่งที่ได้กระทำลงไป มีสื่อการเรียนรู้เพื่อสร้างความสนใจให้กับนักเรียน มีการวัดและประเมินผลจากการ ปฏิบัติจริง หลักพุทธธรรมที่ใช้บูรณาการในการปลูกฝังคุณธรรม คือหลักไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญา หลักคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ นำเสนอองค์ความรู้ด้วยโมเดล TRISIKHA S3 ซึ่งประกอบด้วย T : กำหนดเป้าหมาย R : วิธีการแก้ปัญหา I : การส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ S :เสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้าน กาย วาจา ใจ I : แบบอย่างที่ดีต่อผู้อื่น K : Kind มีจิตใจที่ดี H : มีความสุขในการเรียนรู้ A : การนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ S3 ประกอบด้วย S1 :

(ศีล) ด้านพฤติกรรม S2 : (สมาธิ) ด้านจิตใจ S3 : (ปัญญา) ด้านปัญญา ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการรู้ของนักเรียนสูงขึ้น มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นคนเก่ง ดี มีความสุข

คำสำคัญ: การปลูกฝังคุณธรรม; ไตรสิกขา; วิธีพุทธ

Abstract

This Research Article have aims: 1. To study the principles. concepts. theories of learning management of Buddhist school students in Thai society. 2.To study the Buddhist principles used for integration to instill morality in students of Buddhist schools in the Sarabos School Group under the Office of the Primary Educational Service Area 2. Lopburi and 3. To present knowledge on instilling morality in students of Buddhist schools in the Sarabos School Group under the Office of the Primary Educational Service Area 2 . Lopburi. Qualitative research methods were used by studying documents. related research. and in-depth interviews with 24 key informants. Data were analyzed and presented in a descriptive and analytical format.

The research results found that the principles of student learning management consisted of the curriculum. Active Learning, a learning management process in which students practiced. promoted student participation. created interactions between teachers and students. and obtained a thinking process about what they had done.

There were learning media to create interest in students. There was measurement and evaluation of actual practice. As for the Buddhist principles used for integration in instilling morality. That is the Trisikkha principle. consisting of precepts. concentration. wisdom. the 8 basic moral principles. presenting knowledge through the TRISIKHA S3 model. consisting of T: setting goals R: problem solving methods I: promoting interaction S: strengthening the body. speech and mind I: a good example to others K: kind. having a good mind H: being happy in learning A: being able to apply it in daily life S3 consists of S1: (precepts) behavioral aspect S2: (concentration) mental aspect S3: (wisdom) wisdom aspect. resulting in students' higher learning achievement. having desirable characteristics. being smart. good and happy people.

Keywords: The Cultivating Morality; Trisikkha principle; Buddhist way school students

บทนำ

ปัจจุบันโลกมีเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย ซึ่งกระแสได้ไหลเข้ามาสู่สังคมไทย จึงส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหลายๆ ด้าน ทั้งทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม และพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปตามกระแสโลกาภิวัตน์การเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศที่ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย และสังคมไทยเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว รวมทั้งระบบการศึกษาที่ยังมีปัญหามากมายประการ นับตั้งแต่ปัญหาคุณภาพของคนไทยทุกช่วงวัย ปัญหาคุณภาพและมาตรฐาน การจัดการศึกษาในทุกๆระดับ ในจุดอ่อนของระบบ

การศึกษาและการพัฒนาบุคลากร การบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่ยังไม่เหมาะสม ขาดความคล่องตัว ยังมีความเหลื่อมล้ำในด้านโอกาส แลความเสมอภาคทางการศึกษา รวมทั้งปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม และการขาดความตระหนักถึงความสำคัญของการมีวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต และการมีจิตสาธารณะของคนไทย

กระทรวงศึกษาธิการให้ความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนคุณธรรมนำความรู้ Ministry of Education จึงมีแนวความคิดที่จะส่งเสริมให้สถานศึกษานำพุทธธรรมมาประยุกต์กับระบบการเรียนการสอน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (Basic Education Core Curriculum 2008, 2009, p. 44) เพื่อพัฒนาเยาวชนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติกำหนด โดยผ่านการดำเนินงานของโครงการ “โรงเรียนวิถีพุทธ” ซึ่งมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Buddhist Way School ได้กล่าวถึงโรงเรียนวิถีพุทธว่าเป็นโรงเรียนระบบปกติทั่วไปที่นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้หรือประยุกต์ใช้ในการบริหารและการพัฒนาผู้เรียนด้วยหลักไตรสิกขาที่เน้นการจัดสภาพต่างๆ ด้าน เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาตามหลักพุทธธรรมอย่างบูรณาการให้เกิดความเจริญงอกงามตามลักษณะแห่งปัญญา จึงมีนโยบายให้ทุกโรงเรียนจัดการเรียนการสอนสอดแทรก “คุณธรรม นำความรู้” (Buddhist Way School, 2004, p. 35) ในการจัดการศึกษา จึงพัฒนาคนโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐาน การพัฒนาระบบการทำงานแบบบูรณาการเรียนรู้ในการเจริญสติ เจริญสมาธิ เจริญปัญญา ตามพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้กับระบบการเรียนการสอนในสถานศึกษา

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา “การปลูกฝังคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนวิถีพุทธในกลุ่มโรงเรียนสระโบสถ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ลพบุรี เขต 2” อันจะช่วยสนับสนุนให้การดำเนินงานในโรงเรียนวิถีพุทธบรรลุผลสำเร็จยิ่งขึ้นก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อการส่งเสริมและพัฒนากการปลูกฝังคุณธรรมเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้คุณธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี การจัดการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนวิถีพุทธในสังกัดไทย
2. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่นำมาใช้บูรณาการสำหรับการปลูกฝังคุณธรรมของนักเรียน โรงเรียนวิถีพุทธ ในกลุ่มโรงเรียนสระโบสถ์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ลพบุรี เขต 2
3. เพื่อนำเสนอองค์ความรู้การปลูกฝังคุณธรรมของนักเรียน โรงเรียนวิถีพุทธในกลุ่มโรงเรียนสระโบสถ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ลพบุรี เขต 2

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการศึกษาค้นคว้าความหมาย ความสำคัญ หลักการและแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องพัฒนาการเด็กนักเรียนวัยประถมศึกษา รวมถึงการศึกษาค้นคว้าหลักพุทธธรรมในพุทธศาสนา ที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกและอรรถกถาในเรื่องดังกล่าว การวิจัย ภาคสนาม (Field Study) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 4 กลุ่ม โดยการ เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept interview) แบ่งออกเป็น 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหาเอกสารแนวคดีทฤษฎี (Documentary Study) จากพระไตรปิฎก และอรรถกถา ภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อให้ทราบถึงหลักในพุทธธรรมสำหรับการปลูกฝังคุณธรรมของเด็กนักเรียนตามที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ บทความ และเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้องและมีประเด็นย่อยในการวิเคราะห์เกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญหลักการ และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยาเด็กระดับประถม

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาข้อมูลภาคสนามใช้วิธีสัมภาษณ์เชิงลึกจากคำถามแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการเห็นชอบโดยอาจารย์ที่ปรึกษาและผ่านการตรวจสอบอนุมัติจากผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลหลัก รวมเป็น จำนวน 24 รูป/คน มีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มที่ 1 คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 5 คน

กลุ่มที่ 2 คือ บุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหาร ครูและผู้ปกครอง จำนวน 15 คน

กลุ่มที่ 3 คือ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางด้านพระพุทธศาสนา พระสงฆ์ จำนวน 2 รูป

กลุ่มที่ 4 คือ ผู้ประเมินจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2

ขั้นตอนที่ 4 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบคำถามสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

4.1 ส่งหนังสือพร้อมเอกสารขอความร่วมมือในการสัมภาษณ์แก่ผู้ทรงคุณวุฒิหรือนักวิชาการ สรุปรอบแนวคิดการปลูกฝังคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนวิถิพุทธ

4.2 นัดเวลาขอสัมภาษณ์ต่อผู้ทรงคุณวุฒิหรือนักวิชาการ เพื่อขอทราบแนวทางในการปลูกฝังคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนวิถิพุทธ

4.3 ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวันและเวลาที่กำหนด แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อสรุป

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลประมวลผล สังเคราะห์ และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ศึกษาจากเอกสาร และการลงภาคสนามเพื่อการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยมีวิธีการดังนี้

5.1 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ

5.2 นำข้อความจากการสัมภาษณ์ จัดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็น ประมวลผล สังเคราะห์ ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย

5.3 วิเคราะห์จากการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5.4 วิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่ได้ศึกษาจากเอกสารและภาคสนาม ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และนำเสนอในลำดับต่อไป

ขั้นตอนที่ 6 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ นำเสนอผลการวิจัยโดยทำการสรุปเนื้อหา เขียนบรรยายเชิงวิเคราะห์ เพิ่มเติมข้อเสนอแนะทั้งในด้านเนื้อหาและประเด็นในการทำวิจัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 หลักการแนวคดีทฤษฎีการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนวิถิพุทธในสังคมไทย

ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการวิธีการที่มุ่งพัฒนาคนและชีวิตให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ตามความสามารถที่มีความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน ในการแสวงหาความรู้ที่หลากหลายนำไปใช้ในชีวิตจริง โดยมี (Head) จิตใจ (Heart) มือ (Hand) และสุขภาพองค์รวม (Health) ทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์สังคม และสติปัญญา Ministry of Education ในการจัดการเรียนรู้การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไทย ทุกคนให้มีคุณภาพทั้งในด้านความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ (Ministry of Education, 2009, p. 3) แนวคิดในทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist Theory) ในการจัดการเรียนรู้เพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญามีความสุขที่เปรียบเสมือนเครื่องมือที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองในทุก ๆ ด้านไปสู่ความสำเร็จในชีวิต ความเห็นของ Tisana Khaemmanee อธิบายไว้ว่า ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ และของ วิกทอทก็เป็นรากฐานที่สำคัญของทฤษฎีการสร้าง ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) อธิบายว่า พัฒนาการทางเขาวนปัญญาของบุคคลมีการปรับตัวผ่านกระบวนการซึมซาบ และกระบวนการปรับโครงสร้างทางปัญญา (Teaching science: knowledge for organizing an effective learning process, 2010, pp. 90-96) จากทฤษฎีดังกล่าว คือ 1) เพื่อการนำผลของการเรียนรู้มุ่งเน้นไปที่กระบวนการสร้างความรู้ (Process of Knowledge Construction) การตระหนักรู้ในกระบวนการนั้น 2) เป้าหมายของการสอนจะเปลี่ยนแปลงจากการถ่ายทอดให้ได้รับสาระความรู้ที่หลากหลาย 3) ผู้เรียนจะมีบทบาทในการจัดการกระทำกับข้อมูล 4) การสร้างจริยธรรมให้เกิดขึ้นเพื่อเอื้อต่อการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม 5) การจัดการเลือกสิ่งที่ต้องการหรือสนใจ ตั้งกฎระเบียบเองแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น 6) กาสร้างความรู้ที่เปลี่ยนจาก “Instruction” ไปเป็น “Construction” คือเปลี่ยนจาก “การให้ความรู้” ไปเป็น “การให้ผู้เรียนสร้างความรู้” 7) ในด้านการประเมินผลการเรียนการสอนเนื่องจากการเรียนรู้ตามทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ส่วนทฤษฎีการพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ (Jean Piaget) ในการพัฒนาการทางด้านความคิดของเด็กว่ามีขั้นตอนในกระบวนการเรียนรู้ของเด็กเป็นไปตามพัฒนาการทางสติปัญญา ซึ่งมีการพัฒนาการไปตามวัยต่างๆ เป็นลำดับ ในความเห็นของ Prakanit Anupapsaenyakorn ได้อธิบายว่า ทฤษฎีของเพียเจต์จะเน้นความสำคัญของการเข้าใจธรรมชาติ และพัฒนาการของเด็กมากกว่าการกระตุ้นเด็กให้มีพัฒนาการเร็วขึ้นแต่การจัดประสบการณ์ที่เหมาะสม ช่วยส่งเสริมพัฒนาการของเด็กให้พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว และให้ความสำคัญของการพัฒนาการทางสติปัญญาเป็นไปตามขั้นตอน (Learning management, 2013, pp. 37-39)

จากแนวคิดและทฤษฎีทั้งหมดที่กล่าวมาเห็นได้ว่า ทฤษฎีของบรูเนอร์ไม่ยึดขั้นตอนที่กำหนดตายตัวเหมือนทฤษฎีของเพียเจต์ โดยเพียเจต์จะเน้นข้อจำกัดความสามารถของเด็ก แต่บรูเนอร์จะเน้นผลของงานเป็นหลักที่ได้จำแนกจุดมุ่งหมายทางด้านความรู้ (Cognitive Domain) โดยเรียงจากระดับต่ำไประดับสูง การพัฒนาการทางสติปัญญาหรือการพัฒนาการเรียนรู้อันเป็นลำดับขั้นเช่นกันกับของเพียเจต์

ในการจัดการเรียนรู้ควรพัฒนาทักษะที่สำคัญในการดำเนินชีวิต โดยการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีควบคู่ไปกับการปลูกฝังคุณธรรม ผู้วิจัยได้ทำการนำเสนอในหลักของการจัดการเรียนรู้ที่ประกอบไปด้วย ดังนี้

1. หลักสูตร เป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการจัดการเรียนรู้ มีการสอนเรื่องความดีและคุณธรรม ควบคู่ไปกับการสอนเรื่องขององค์ความรู้เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักแยกแยะความดีกับความชั่วให้รู้จักแบ่งปัน มีจิตใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และมีความละเอียดหรือเกรงกลัวต่อบาป เพราะคุณธรรมเหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนา ทัศนคติของ Duangduean Pantumnawin อธิบายว่า คุณธรรมจริยธรรมมีความสำคัญต่อการพัฒนาพลเมือง ให้มีคุณภาพ ในสถานศึกษาทุกแห่งจึงมีหน้าที่ที่จะต้องปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้กับเยาวชนให้มีความ ประพฤติดีและประพฤติตน อย่างเหมาะสมสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ในสังคมอย่างมีความสุข และเป็นกำลัง สำคัญในการพัฒนา (Ethical development, 2001, p. 89) ในประเด็นของความสำเร็จของการปลูกฝัง คุณธรรมจริยธรรมควรปลูกฝังพื้นฐานด้านชีวิตและสังคมจะช่วยให้เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม ดังนั้น การพัฒนา คนในภาวะที่สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองมีการแข่งขันกัน จึงจำเป็นต้องเน้นให้คนมีคุณธรรม และจริยธรรม ควบคู่ไปกับการศึกษาในส่วนอื่น ๆ

2. การจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการแบบ Active Learning เป็นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การ จัดกิจกรรมและประสบการณ์ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีประสบการณ์ตามความมุ่งหมายของหลักสูตร สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา และผลลัพธ์ มีการบูรณาการปลูกฝังคุณธรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่าง แท้จริงเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติและรู้วิธีแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งความรู้การจัดการกระบวนการเรียนรู้ ควรบูรณาการปลูกฝังคุณธรรมเข้ากับเนื้อหาวิชา ความเห็นของ Kulisara Jitchayawanich ได้อธิบายว่า การ จัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นกระบวนการส่งเสริมและสนับสนุนความเจริญงอกงาม โดยการถ่ายทอดความรู้อย่าง สร้างสรรค์จริงใจความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม เพื่อ เกื้อหนุนให้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรมมี จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต (Learning management, 2019, p. 2) ใน กระบวนการแบบ Active Learning ซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์และการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม โดย ผลที่ได้รับจากการเปลี่ยนแปลง คือความรู้อารมณ์ทักษะใหม่ ๆ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์ จริงได้ลงมือปฏิบัติและรู้วิธีแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

3. สื่อการสอน การเลือกสื่อการเรียนการสอน สำหรับนำมาใช้ประกอบการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิด การเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้สอนควรจะต้องจัดหาและเลือกสื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ การเรียน ความต้องการของผู้เรียนตลอดจนให้เหมาะสมกับคุณลักษณะต่างๆของผู้เรียน โดยผู้สอนต้องมีความรู้และ เข้าใจในการจัดหาสื่อ และรู้หลักการในการเลือกสื่อการเรียนการสอน ทัศนะของ Nirada Wechayalak กล่าว ว่า ในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เป็นบุคคลที่มีเครื่องมือในการสร้างความรู้ด้วยตนเอง สามารถในการสกัดและคัดกรองข้อมูลควรมีจิตแห่งวิทยาการ เกิดการรู้จัก สอนเกี่ยวกับการคิดขั้นสูง การคิดเชิง วิพากษ์ การแก้ปัญหา การจัดการแก้ไขปัญหา การสังเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ การใช้ไอซีทีเป็นเครื่องมือในการ ช่วยแสวงหาความรู้และนำมาสร้างองค์ความรู้การวิเคราะห์แนวโน้มและสามารถคาดการณ์ความเป็นไปในอนาคต (Principles of learning management, 2018, p. 58) การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (child-centered) เน้นการบูรณาการ(integration) สื่อการสอน การเลือกสื่อการเรียนการสอน สำหรับนำมาใช้ประกอบการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ถือเป็นทางเลือกสื่อการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพตามยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลง

4. การประเมินผล ควรใช้วิธีการประเมินการ ปฏิบัติงาน หรือการประเมินการทำงาน การประเมินผลผู้เรียน ควรประเมินความเข้าใจ โดยวัดความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้และ ความเข้าใจเชิงลึก ไปแก้ปัญหาที่เผชิญในชีวิตจริงประเมินอย่างสร้างสรรค์สะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน และการประเมินผลผู้เรียนเพื่อเสริมสร้าง คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน Ministry of Education อธิบายไว้ มี 5 ประการ คือ 1) ความสามารถในการสื่อสาร โดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม 2) ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ได้อย่างเหมาะสม 3) ความสามารถในการแก้ปัญหา เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล 4)ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไป ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน 5) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือกใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ (Basic Education Core Curriculum 2008, 2009, p. 23) เพื่อผลักดันให้ผลการปฏิบัติงานบรรลุตามเป้าหมายในความรู้ ทักษะ บุคลิกภาพ แรงจูงใจทางสังคมลักษณะนิสัยส่วนตัว ตลอดจนรูปแบบความคิดและวิธีการคิด ความรู้สึกและการกระทำ ซึ่งเป็นการมุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในชีวิตประจำวัน

สรุปได้ว่า หลักการแนวคิดทฤษฎี การจัดการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนวิถิพุทธในสังคมไทย โดยมีหลักสูตรเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการจัดการเรียนรู้ที่เป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนา มีการสอนเรื่องความดีและคุณธรรมควบคู่ไปกับการสอนเรื่องขององค์ความรู้การจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการแบบ Active Learning เป็นการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเปิดโอกาสให้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงได้ลงมือปฏิบัติและรู้วิธีแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง สื่อการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (child-centered) เน้นการบูรณาการ(integration) การประเมินผล ควรใช้วิธีการประเมินการปฏิบัติงานเป็นการมุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในชีวิตประจำวัน

หลักของการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการแบบ Active Learning เป็นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก : ที่มาของภาพโดยผู้วิจัย

2 หลักพุทธธรรมที่ใช้บูรณาการสำหรับการปลูกฝังคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนวิถีพุทธในกลุ่มโรงเรียนสระโบสถ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2

ผลการวิจัยพบว่า หลักพุทธธรรมที่นำมาใช้คือหลักไตรสิกขา ประกอบด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อปลูกฝังคุณธรรมให้กับนักเรียนได้ค้นคว้า วิเคราะห์เน้นที่การฝึกปฏิบัติจนกลายเป็นนิสัย และนำความรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ มาบูรณาการเข้ากับหลักไตรสิกขาเพื่อควบคุมความประพฤติที่ดี ซึ่งเป็นการพัฒนาทั้งทางกาย ทางวาจา จิตใจ อารมณ์ และสติปัญญาสามารถดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข Dhamma Pitaka (P.A. Payutto) ได้อธิบายถึงหลักธรรมไตรสิกขา คือระบบการศึกษาอบรมเพื่อให้เกิดการดำเนินชีวิตที่ดียิ่งได้แก่ ศีล คือการดำรงตนด้วยดีในสังคม รักษาระเบียบวินัยปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบทางสังคมให้ถูกต้อง มีความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดียิ่งแก่กุลประโยชน์ ช่วยรักษาและส่งเสริมสภาพแวดล้อมโดยเฉพาะในทางสังคมให้อยู่ในภาวะเอื้ออำนวยแก่การที่ทุกๆ คน จะสามารถดำเนินชีวิตได้ดียิ่ง สมาธิ คือการฝึกให้มีจิตใจเข้มแข็ง มั่นคง แน่วแน่ ควบคุมตนเองได้ดี มีสมาธิ มีกำลังใจสูงให้เป็นจิตที่สงบผ่องใสเป็นความสุขบริสุทธิ์ โดยการใช้ปัญญา คือการฝึกอบรมให้เกิดปัญญา (Ethics for the new generation, 2000) นอกจากนี้ Buddhist Way School หลักธรรมพระพุทศศาสนาในการพัฒนาผู้เรียนโดยอาศัยระบบการศึกษาตามหลักพุทธธรรม 3 ประการคือไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญามาใช้ในการฝึกอบรมให้ครอบคลุมการดำเนินชีวิตทุกด้านสู่การพัฒนาที่สมบูรณ์ (Buddhist Way School, 2004, pp. 31-33) โรงเรียนวิถีพุทธเป็นนวัตกรรมในการจัดการศึกษาอีก

นวัตกรรมการมุ่งหวังพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาตามหลักศีล สมาธิ ปัญญา ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (แก่ง ดี มีความสุข) Ministry of Education. National Education Development มีเจตนารมณ์มุ่งพัฒนาชีวิตให้เป็น “มนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” หรือกล่าวอีกอย่างคือ บุคคลที่มีความ “แก่ง ดี มีสุข” (National Education Development Plan, 2011, p. 12) การพัฒนามนุษย์ตามหลักไตรสิกขาทำให้เกิดความประพฤติที่ดีงาม (ศีล) เกิดความมั่นคงในอารมณ์ (สมาธิ) เกิดความรอบรูเทาทัน (ปัญญา) เกิดวิธีการประยุกต์ใช้อย่างบูรณาการเป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น โรงเรียนวิถีพุทธจึงเป็นโรงเรียนที่ยึดมั่นในแนวทางการปฏิบัติตนเองให้ถูกต้องตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ในความเห็นของ Aranya Paitoon ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ที่เป็นระบบมีความสำคัญอย่างยิ่งจึงต้องพัฒนานักเรียนให้ครอบคลุมในเรื่องขององค์ความรู้ทักษะกระบวนการเรียนรู้ควบคู่กับคุณธรรม จึงควรนำหลักไตรสิกขา คือศีล สมาธิ ปัญญา เข้ามาบูรณาการในการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนเป็นนักคิดมีเหตุผลสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ (Teacher at Ban Khlong School, Interviewed 26 December 2023) หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เป็นระบบมีความสำคัญอย่างยิ่ง จึงต้องพัฒนานักเรียนให้ครอบคลุมในเรื่องขององค์ความรู้นำมาบูรณาการในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาให้นักเรียนเป็นนักคิด มีเหตุผลสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ ในความเห็นของ Saranya Inthawisit ได้กล่าวว่า มีความเหมาะสมในการจัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อพัฒนาให้นักเรียนเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข ตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญาเป็นการฝึกอบรมกาย วาจา และใจ เน้นการฝึกอบรม การวิเคราะห์ประเมินผลการปฏิบัติของนักเรียนเอง และการฝึกอบรมตามไตรสิกขายังเน้น ความสำคัญของการเป็นกัลยาณมิตรและความสำคัญของสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เกื้อกูลให้เกิดการเรียนรู้ (Parents of students at Sa Bot Kindergarten School, Interviewed 26 December 2023) การฝึกปฏิบัติตนตามหลักไตรสิกขา ศีล คือการดำรงตนด้วยดีในสังคม รักษาระเบียบวินัย ปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบทางสังคมให้ถูกต้องสามารถดำเนินชีวิตได้ดีงาม สมาธิ คือการฝึกให้มีจิตใจเข้มแข็ง มั่นคง แน่วแน่มีสมาธิ มีกำลังใจสูง ให้เป็นจิตที่สงบผ่องใสเป็นสุขบริสุทธิ์ ปัญญา คือการฝึกอบรมให้เกิดปัญญารู้แจ้งชัดตรงตามสภาพความเป็นจริง

ส่วนในความเห็นของ Phrakru Wichit Thampitak ได้กล่าวว่า เหมาะสมการเรียนรู้ของนักเรียนควรบูรณาการกลุ่มสาระต่าง ๆ เข้ากับหลักไตรสิกขาเป็นการฝึกฝนตนเองเรื่อง ศีล สมาธิ ปัญญา โดยฝึกฝนตนเองเรื่องศีลเพื่อที่จะให้อยู่ได้ในสังคม ฝึกฝนสมาธิเพื่อที่จะควบคุมอารมณ์และภาวะของจิต ปัญญา คือ ความรู้คิด การบูรณาการตามหลักไตรสิกขาช่วยให้นักเรียนมีคุณพฤติกรรมที่พึงประสงค์มีจิตใจดี มีสมาธิมั่นคง และมีปัญญาดีพร้อมเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ (Deputy Abbot of Khok Samrong District Wat Khao Chorakae, Deputy Abbot of Khok Samrong District Wat Khao Chorakae. Interviewed 28 December 2023)

จากที่ข้อความข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปหลักไตรสิกขาที่ประกอบด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อปลูกฝังคุณธรรมให้กับนักเรียน โดยนักเรียนได้ค้นคว้าวิเคราะห์เน้นที่การฝึกปฏิบัติจนกลายเป็นนิสัยนำความรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ มาบูรณาการเข้ากับหลักไตรสิกขาได้อย่างกลมกลืนทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ความเป็นจริงของธรรมชาติ นักเรียนจะมีชีวิตที่ดีงาม และดำเนินชีวิตได้อย่างสงบเย็นและเป็นประโยชน์เป็นการปลูกฝัง

คุณธรรมให้นักเรียนได้ปฏิบัติสามารถกำหนดควบคุมความประพฤติที่ดีของตนเองได้ ซึ่งเป็นการพัฒนาทั้งทางกาย ทางวาจา จิตใจ อารมณ์ และสติปัญญาให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุขเป็นหลักธรรมที่เน้นบทบาทของนักเรียนในการปฏิบัติให้ถูกต้อง

หลักพุทธธรรมที่ใช้บูรณาการสำหรับการปลูกฝังคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนวิถิพุทธ ในกลุ่มโรงเรียนสระโบสถ์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2

หลักพุทธธรรมที่ใช้บูรณาการสำหรับการปลูกฝังคุณธรรมของนักเรียน โรงเรียนวิถิพุทธ : ที่มาของภาพโดยผู้วิจัย

3 นำเสนอองค์ความรู้การปลูกฝังคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนวิถิพุทธ ในกลุ่มโรงเรียนสระโบสถ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรีเขต 2

การนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนา หลักไตรสิกขามาใช้ในการพัฒนาปลูกฝังคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนวิถิพุทธในกลุ่มโรงเรียนสระโบสถ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ลพบุรี เขต 2 โดยนำหลักไตรสิกขามาบูรณาการในการปลูกฝังคุณคุณธรรม ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า (ศีล) การปลูกฝังคุณธรรมแบบมุ่งเน้นด้านพฤติกรรมทางสังคม โดย “ครู” เป็นแกนหลัก เน้นการเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดีที่เป็นพฤติกรรมทางสังคม ในการจัดการเรียนการสอนของครูที่ใช้แนวคิดการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการโดยใช้หลักไตรสิกขานั้นให้เด็กรู้จักคิดประพฤตินอยู่ในศีล มีความเห็นของ Phrakru Wichit Thampitak ได้กล่าวว่า การปลูกฝังคุณธรรมของนักเรียน เปรียบเหมือนการพัฒนาคุณภาพจิตใจที่มีอิทธิพลต่อความประพฤติของนักเรียนให้ปฏิบัติแต่ในสิ่งที่ควรปฏิบัติ โดยการสอดแทรกไปกับกิจกรรมหรือแบบฝึกเสริมสร้างคุณธรรมทั้งทางกาย วาจา และทางใจ ซึ่งความกตัญญูถือเป็นวัฒนธรรมทางจิตใจที่สื่อถึงความดีงามและมีส่วนสำคัญในการกล่อมเกลาจิตใจให้อ่อนโยน สุภาพนอบน้อม และมีความจริงใจ (Deputy Abbot of Khok Samrong District Wat Khao Chorakae, Deputy Abbot of Khok Samrong District Wat Khao Chorakae. Interviewed 28 December 2023) ถือว่าครูเป็นแบบอย่างในการสอนที่สอดแทรกหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและคุณธรรมที่บูรณาการกับชีวิตจริง โดยฝึกให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์พิจารณาหาเหตุผลที่ดีและถูกวิธี (โยนิโสมนสิการ) ให้เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการฝึกศีล ก็

คือ วินัย เพราะว่าเป็นการเตรียมชีวิตให้อยู่ในสภาพที่เอื้อต่อการพัฒนาการอยู่ร่วมกันในสังคม โดยการปลูกฝังคุณธรรมนั้น ครูเป็นต้นแบบควรแนะนำทำให้คุณเป็นอยู่ให้เห็นสงบเย็นให้ได้ในความเห็นของ Wichan Kongrasamee ได้กล่าวอธิบายถึง หลักไตรสิกขา หลักพุทธธรรมมีลักษณะที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวพระพุทธศาสนาซึ่งใช้วิธีการสอนที่ปฏิบัติได้จริงและเชื่อมโยงหลักไตรสิกขา ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทั้งสามด้าน คือคนดี คนเก่งและอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขซึ่งสอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา คือเน้นให้ผู้เรียนมีศีล สมาธิ และปัญญา (Deputy Director of Lopburi Primary Educational Service Area, Area 2, Interviewed 27 December 2023) การปลูกฝังคุณธรรมเป็นเครื่องมือที่มุ่งเน้นสมาธิในด้านจิตในการปลูกฝังคุณธรรมแบบมุ่งเน้นด้านจิตใจโดยใช้การปฏิบัติตามกิจของพุทธศาสนาเป็นหลักเน้นการใช้ธรรมะในการปฏิบัติหน้าที่ในชีวิตจริงรวมถึงการฝึกสมาธิ ความเห็นของ Supakrit Isarangkun Na Ayutthaya ได้กล่าวว่า หลักไตรสิกขา คือศีล สมาธิ ปัญญา เป็นระบบการศึกษาที่ทำให้นักเรียนพัฒนาอย่างมีบูรณาการ ศีลเป็นเรื่องของการฝึกในด้านพฤติกรรมเครื่องมือที่ใช้ในการฝึกศีล เมื่อฝึกพฤติกรรมเคยชินที่ดีตามวินัยแล้วก็เกิดเป็นศีล สมาธิ เป็นเรื่องของการฝึกในด้านจิต ทั้งในด้านคุณธรรม (Director of Ban Dong Noi School, Interviewed 26 December 2023) กระบวนการศึกษาตามหลักของสมาธิ คือการพัฒนาอบรมจิตใจให้เกิดเพื่อฝึกให้มีจิตใจเข้มแข็ง มั่นคง แน่วแน่ ควบคุมตนได้ดี Thaweesak Thongthip มีสมาธิมีคุณลักษณะ 3 ด้าน คือ 1) ด้านสมรรถภาพจิต คือจิตที่มีความสามารถในการคิดสูง เช่น คิดได้เก่ง คิดได้แคล่วคล่อง คิดได้รวดเร็ว คิดได้มาก เป็นต้น 2) ด้านคุณภาพจิต คือจิตมีคุณธรรม ทำให้เห็นถึงการมีสติ สมาธิ มีวินัย มีความรับผิดชอบ มีความซื่อสัตย์ มีเมตตากรุณา เป็นต้น 3) ด้านสุขภาพจิต คือจิตที่มีสุขภาพดีมีจิตมีสมาธิเป็นสุข สดชื่นผ่อนคลาย (Educational institution administration using the Threefold Principles of Wat Phra Phutthabat Khao Kradong School, Mueang District. Buriram Province, 2011, pp. 20-21) การปลูกฝังคุณธรรมแบบมุ่งเน้นด้านปัญญา ด้านความรู้ความจริง ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นคนเก่งดีและมีความสุข Dhamma Pitaka (P.A. Payutto) กล่าวถึงการปลูกฝังไว้ว่าจะต้องมีการปลูกฝังให้ครบทั้ง 3 ด้าน คือ พุทธกรรม จิตใจ และปัญญา ทั้ง 3 ด้าน 1. เป็นการดำเนินชีวิตที่มีความสัมพันธ์อิงอาศัยเป็นปัจจัยส่งผลต่อกัน และต้องพัฒนาไปด้วยกันความมีวินัยไม่เบียดเบียนถือเป็นช่องทางให้จิตใจพัฒนาและช่วยให้ปัญญาออกงาม 2. สำหรับจิตใจเป็นสิ่งสำคัญที่เป็นตัวชี้นำพฤติกรรมสภาพจิตใจที่พอใจมีความสุขทำให้พฤติกรรมมีความมั่นคง มีปัญญาที่จะได้ผลต่ออาศัยสภาพจิตใจที่เหมาะสม 3. ปัญญาเป็นตัวนำสู่จุดหมายแห่งอิสรภาพและสันติสุข ต้องพัฒนาควบคู่และอิงอาศัยทั้งพฤติกรรมและจิตใจ (Ethics for the new generation, 2000, pp. 244-245) การศึกษาที่ทำให้มนุษย์มีพัฒนาการการเรียนรู้อย่างมีบูรณาการ คือการมีระเบียบในการดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเกื้อกูล พัฒนาจิตใจมีคุณธรรมมีสภาพจิตใจที่สงบสุขเป็นชีวิตที่อุดมด้วย ศีล สมาธิ และปัญญาอย่างแท้จริง คือ 1) มีพฤติกรรมดี (ศีล) 2) มีจิตใจดีหรือมี คุณธรรม (สมาธิ) 3) มีปัญญาดี (ปัญญา) นี้คือหลักของไตรสิกขา (Humans and the learning process according to Buddhism, 2012. September–December. 8 (3); 37-48)

จากข้อความข้างต้นที่กล่าวมาผู้วิจัยมีความเห็นว่า การปลูกฝังคุณธรรมแบบมุ่งเน้นด้านปัญญา ด้านความรู้ความจริง เช่น ความเชื่อ ความเห็นความรู้ ความเข้าใจการรู้จักวินิจฉัยไตร่ตรองตรวจสอบคิดการต่าง ๆ การจัดการเรียนรู้การปลูกฝังคุณธรรมเพื่อนำไปสู่ความสงบและฝึกปลูกฝังทางด้านความเมตตากรุณา ความ

เอื้อเพื่อพ่อแม่ ความเข้มแข็งมั่นคงความเพียรพยายามความรับผิดชอบความแน่วแน่มั่นคงความมีสติ สมาธิ
ทบทวนใช้ปัญญาและเหตุผล
องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

บทความวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาเรื่อง การปลูกฝังคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนวิถีพุทธในกลุ่ม
โรงเรียนสระโบสถ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ลพบุรี เขต 2 ตามหลักธรรมของ
พระพุทธศาสนา คือหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) มาบูรณาการเพื่อเป็นแนวทางในการปลูกฝังคุณธรรมของ
นักเรียนโรงเรียนวิถีพุทธในกลุ่มโรงเรียนสระโบสถ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ลพบุรี เขต
2 โดยผู้วิจัยได้นำเสนอเป็นองค์ความรู้ซึ่งมีดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 4.1 การปลูกฝังคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนวิถีพุทธในกลุ่มโรงเรียนสระโบสถ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ลพบุรี เขต 2 ตามโมเดลของ TRISIKHA S3

นำเสนอองค์ความรู้การปลูกฝังคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนวิถีพุทธในกลุ่มโรงเรียนสระโบสถ์
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ลพบุรี เขต 2 โดยนำหลักพุทธธรรมบูรณาการในการปลูกฝัง
คุณธรรมซึ่งได้แก่ โมเดล TRISIKHA S3 มีดังนี้

- T : Target กำหนดเป้าหมายของการศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ สังเคราะห์
- R : Remedy เป็นวิธีการแก้ปัญหา และหาแนวทางที่ดี
- I : Interaction เป็นการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ตามหลัก บ้าน วัด โรงเรียน (บวร)
- S : Strong เสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้าน กาย วาจา ใจ
- I : Intance ส่งเสริมการปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้อื่น

K : Kind มีจิตใจที่ดี มีเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ผู้อื่น

H : Happy Knowledge มีความสุขในการเรียนรู้ ควบคุมคุณธรรม

A : Applection การนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข

จากการนำเสนอองค์ความรู้ในหลักธรรมของพระพุทธศาสนาการปลูกฝังคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนวิถิปุทธในกลุ่มโรงเรียนสระโบสถ์ คือหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) มาบูรณาการเพื่อเป็นแนวทางในการปลูกฝังคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนวิถิปุทธในกลุ่มโรงเรียนสระโบสถ์ โดยมีองค์ความรู้ TRISIKHA S3 ซึ่งประกอบด้วย T : Target กำหนดเป้าหมายของการศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ สังเคราะห์ R : Remedy เป็นวิธีการแก้ปัญหา และหาแนวทางที่ดี I : Interaction เป็นการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ตามหลักบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) S : Strong เสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้าน กาย วาจา ใจ I : Intance ส่งเสริมการปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้อื่น K : Kind มีจิตใจที่ดี มีเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ผู้อื่น H : Happy Knowledge มีความสุขในการเรียนรู้ ควบคุมคุณธรรม A : Applection

การนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ S3 ประกอบด้วย 1) การปลูกฝังคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนวิถิปุทธ ด้วย S1 : Studying Precepts การปลูกฝังคุณธรรมแบบมุ่งเน้นด้านพฤติกรรมทางสังคมโดย “ครู” เป็นแกนหลัก เน้นการเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดีที่เป็นพฤติกรรมทางสังคมสอดแทรกหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและคุณธรรมที่บูรณาการกับชีวิตจริง โดยฝึกให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์พิจารณาหาเหตุผลที่ ดีและถูกวิธี (โยนิโสมนสิการ) S2 : Studying Precepts (สมาธิ) การปลูกฝังคุณธรรมแบบมุ่งเน้นด้านจิตใจโดยใช้การปฏิบัติตามกิจของพุทธศาสนาเป็นหลักเน้นการจัดกิจกรรมที่ทำให้นักเรียนเข้าถึงพระรัตนตรัยใช้ธรรมะในการปฏิบัติหน้าที่ในชีวิตจริงรวมถึงการฝึกสมาธิ S3 : Studying Precepts (ปัญญา) การปลูกฝังคุณธรรมแบบมุ่งเน้นด้านปัญญา ด้านความรู้ความจริง เช่น ความเชื่อ มีความรู้ความเข้าใจการรู้จักวินิจฉัย ไตร่ตรอง ตรวจสอบคิดการต่าง ๆ นำมาประยุกต์ใช้ในการปลูกฝังคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนวิถิปุทธ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การปลูกฝังคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนวิถิปุทธในกลุ่มโรงเรียนสระโบสถ์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 มีผลการศึกษามีประเด็นในการอภิปรายได้ดังนี้

1 หลักการ แนวคิด ทฤษฎี การจัดการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนวิถิปุทธในสังคมไทย พบว่า

ด้านหลักสูตร เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้ ในเรื่องความดีและคุณธรรมควบคู่ไปกับการสอนเรื่องขององค์ความรู้ในความสำคัญของการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมควรปลูกฝังพื้นฐานในด้านคุณธรรมและจริยธรรมในชีวิตและสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ Phonthep Phophan พบว่า หลักสูตรมีความสำคัญที่ระบุแนวทางการจัดมวลประสบการณ์เป็นส่วนกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาให้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษานำไปปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพทางการศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาที่หลักสูตรกำหนดไว้ (Development of training curriculum for fundraising for education of basic educational institutions, 2019, p. Abstract) ดังนั้น การพัฒนาคนในภาวะที่สังคมเศรษฐกิจและการเมืองมีการแข่งขันกัน จึงจำเป็นต้องเน้นให้คนมีคุณธรรมและจริยธรรมควบคู่ไปกับการศึกษาในส่วนอื่นๆ

ด้านการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการแบบ Active Learning เป็นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในกระบวนการส่งเสริมและสนับสนุนความการถ่ายทอดความรู้อย่างสร้างสรรค์ในหน้าทางวิชาการ เพื่อเกื้อหนุนให้

บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีความสอดคล้องกับ Anussara Chalerm Sri ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูประถมศึกษาด้วยกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ พบว่า การเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติกิจกรรมที่ใช้วิธีการแก้ปัญหาเป็นการใช้ทักษะการคิด การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ อันจะนำไปสู่การเชื่อมโยงความรู้ด้วยตนเองอย่างมีความหมาย โดยเลือกใช้กลวิธีและเทคนิคที่หลากหลายเพื่อกระตุ้นให้แลกเปลี่ยนเรียนรู้หาแนวทางที่ดีและทางออกร่วมร่วมกัน (Developing the ability to organize active learning of primary teachers through the professional learning community process, 2020, p. 13) การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) คือการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนมีกระบวนการคิดขั้นสูง (Higher-Order Thinking) ด้วยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ทั้งนี้ผู้เรียนจะถูกเปลี่ยนบทบาทจากผู้รับความรู้ไปสู่การมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนาให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรมมีจริยธรรมในการดำรงชีวิต

ด้านสื่อการสอน การเลือกสื่อการเรียนการสอน สำหรับนำมาใช้ประกอบการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับการเลือกสื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ความต้องการของผู้เรียนตลอดจนให้เหมาะสมกับคุณลักษณะต่างๆของผู้เรียน มีความสอดคล้องกับ Kingkan Buranasinwathanakul พบว่า การใช้สื่อการเรียนรู้อุ้ช่วยพัฒนาความสามารถด้านการสื่อสาร ฝึกทักษะการพูด การแสดงความคิดเห็นแบบเชื่อมโยง เพื่อเป็นการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ตามหลักการบ้าน วัด โรงเรียน (Study the research report on Development of educational board game learning media to promote learning ability in the subject of Thai language learning development and happiness in learning for undergraduate students, 2019, p. 148) ในศตวรรษที่ 21 การใช้ไอซีทีเป็นเครื่องมือในการช่วยแสวงหาความรู้และนำมาสร้างองค์ความรู้การวิเคราะห์แนวโน้มและสามารถคาดการณ์ความเป็นไปในอนาคตเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลง

ด้านการประเมินผล ควรใช้วิธีการประเมินการปฏิบัติงาน หรือการประเมินการทำงาน การเรียนการสอนกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดแบบเชื่อมโยง เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้อื่นมีจิตใจที่ดี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ผู้อื่น มีความสุขในการเรียนรู้ควบคู่คุณธรรม สอดคล้องกับ Payung Sriwangso ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนามาตรฐานการประเมินตามสภาพจริงของครูโรงเรียนประถมศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่า กิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนปฏิบัติจะเป็นงานในสถานการณ์ที่เป็นจริง (Real life) หรือใกล้เคียงกับชีวิตจริง มีการประยุกต์ใช้ความรู้และความเข้าใจเชิงลึกไปแก้ปัญหาที่เผชิญอย่างสร้างสรรค์สะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับชีวิตจริง (Development of assessment standards based on actual conditions of primary school teachers, 2018, หน้า 43) โดยวัดความเข้าใจเชิงลึกไปแก้ปัญหาที่เผชิญในชีวิตจริง เพื่อส่งเสริมแบบอย่างที่ดีต่อผู้อื่นมีเมตตาต่อผู้อื่น มีความสุขในการเรียนรู้ควบคู่คุณธรรม

2 หลักพุทธธรรมที่นำมาใช้บูรณาการสำหรับการปลูกฝังคุณธรรมของนักเรียน โรงเรียนวิถีสพท
ในกลุ่มโรงเรียนสระโบสถ์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 พบว่า

หลักพุทธธรรมที่นำมาใช้บูรณาการในการปลูกฝังคุณธรรม ในด้านศีล มีความสอดคล้องกับ Wanida Kamponrat ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียนสำหรับ

โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาโดยยึดหลักให้เด็กเกิดศีล สมาธิ และ ปัญญา เพื่อเป็นการส่งเสริมปลูกฝังคุณธรรมพื้นฐานตามหลักธรรมของชีวิตให้เป็นผู้มีศีลธรรมที่มุ่งเน้นด้าน พฤติกรรมทางสังคมที่ดีและถูกวิธี แบบมีโยนิโสมนสิการ (learning management model according to the three principles of students for affiliated schools Bangkok, 2022, p. 68) ศีลเป็นหลักธรรมที่มุ่งเน้น การปลูกฝังคุณธรรมขั้นพื้นฐานของชีวิตเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดี เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณธรรมจิตใจตาม หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา มีความสอดคล้องกับ Supreeya Teerasiranont ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษา วิเคราะห์พัฒนาการการเรียนรู้ในรอบของไตรสิกขากับทฤษฎีการเรียนรู้ของสกินเนอร์ พบว่า การการเรียนรู้ใน รอบของไตรสิกขา ซึ่งจะพัฒนาทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญาที่เกี่ยวข้องกันอย่างเป็นระบบ มีความ เชื่อมโยงของกระบวนการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา และประสบการณ์ทำให้มีการพัฒนาฝึกฝนอบรมตนเกิดการ เปลี่ยนแปลงทั้งพฤติกรรมจิตใจและปัญญา (Supreeya Teerasiranont, 2013) การปลูกฝังคุณธรรมแบบ มุ่งเน้นด้านจิตใจโดยใช้การปฏิบัติตามกิจของพุทธศาสนาเป็นหลักเน้นการจัดกิจกรรมที่ทำให้ให้นักเรียนเข้าถึงใน ชีวิตจริงรวมถึงการฝึกสมาธิ การปลูกฝังคุณธรรมในปัญญา มีความสอดคล้องกับ Kittipat Srichai ศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาพร้อมกับแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริม คุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ พบว่า ผลการจัดการเรียนรู้ด้วย รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาพลัส เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี ในรูปแบบ ไตรสิกขาพลัสที่พัฒนาขึ้น มีคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองที่ดีมีปัญญาเป็นพลเมืองที่เก่งดี มีความสุข และมี ปัญญา (Developing a learning management model based on the principles of the Three Sikkhas together with the concept of contemplative education. To promote the characteristics of good citizenship for vocational certificate students, 2022, p. 140)

3 นำเสนอองค์ความรู้การปลูกฝังคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนวิถิพุทธ ในกลุ่มโรงเรียนสระ โปสถ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 พบว่า

รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนวิถิพุทธ มีความสอดคล้องกับ Surangkana Tuetsorn ได้ศึกษาวิจัย เรื่องการปลูกฝังคุณธรรมของนักเรียนระดับอนุบาลเชิงพุทธบูรณาการ พบว่า การ ปลูกฝังคุณธรรมของเด็กนักเรียนระดับอนุบาลเชิงพุทธบูรณาการได้ 4 ด้าน คือ 1) ด้านหลักสูตรเด็กมีปัญญาที่ดี ความสามารถของตนเองสู่สากล เพื่อการแสดงออกต่อผู้อื่นด้วยความเอื้ออารีรู้หน้าที่ 2) การจัดกิจกรรมการ เรียนการสอนหลากหลาย สร้างการเรียนรู้ใช้ปัญญาแก้ปัญหาด้วยความสุข 3) สื่อสารอย่างสร้างสรรค์ 4) การวัด และประเมินผลด้านพฤติกรรมและความคิดที่ถูกต้อง (Cultivating morality in kindergarten students using Buddhist integration, 2022, p. Abstract) ในการปลูกฝังคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนวิถิพุทธด้วย การนำไปประยุกต์ใช้การปลูกฝังคุณธรรมแบบมุ่งเน้นด้านการสอดแทรกหลักธรรม โดยฝึกให้ผู้เรียนเกิด กระบวนการคิดวิเคราะห์พิจารณาหาเหตุผลที่ดีและถูกวิธีด้วยหลักโยนิโสมนสิการ สอดคล้องกับ Sittharat Songrumram ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขตามหลักพุทธธรรมสำหรับเยาวชน ศึกษากรณีโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม จังหวัดสระบุรี พบว่า หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาที่มุ่งหมายสูงสุด แห่งชีวิตบนพื้นฐานของเหตุผลด้วยการให้ละความชั่วประพาสแต่ความดี และทำจิตใจของตนให้บริสุทธิ์ผ่องใส เริ่มต้นด้วยมีศรัทธาที่ถูกต้องในหลักเหตุและผลโดยอาศัยปัญญาเป็นจุดที่น่าสนใจของเยาวชนเพื่อก่อให้เกิด

กระบวนการคิดทบทวนตามความเป็นจริงเป็นเหตุเป็นผลนำไปสู่ความสำเร็จ (A model for living a happy life according to Buddhist principles for youth. Study the case of Saraburi Witthayakhom School Saraburi Province, 2020, p. Abstact)

งานวิจัยในต่างประเทศ Buteau ศึกษาวิจัยเรื่อง การสนทนาเรื่องราวที่เกี่ยวกับคุณธรรมในชั้นเรียนเกรด 3 ในรัฐบอสตัน สหรัฐอเมริกา ผลการวิจัยพบว่า หน้าที่สำคัญของโรงเรียนมีอยู่ 2 ส่วน ส่วนที่ 1 คือการอบรมสั่งสอนให้นักเรียนเป็นผู้มีความซาบซึ้งฉลาด ส่วนที่ 2 คือ มีหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนให้นักเรียนเป็นคนดี และยังได้ค้นพบว่า การสอนเรื่องคุณธรรมในโรงเรียนนั้นยังมีความสำคัญ และมีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินต่อไปไม่มีที่สิ้นสุด และโรงเรียนยังเป็นสถาบันที่มีบทบาทสูงในเรื่องของการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้นักเรียน (Discourse of Moral Issues in a Third Grade. Classroom Elementary Schools. Public Education. Ethics, 2019)

ในการปลูกฝังคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนวิถิปุทธตามหลักไตรสิกขา โดยมีความสำคัญ 3 ประการ คือการปลูกฝังคุณธรรมโดยครูมีการสอนเรื่องศีลธรรมควบคู่ไปกับการสอนในส่วนอื่นด้วย เพื่อเป็นคุณธรรมขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตสร้างกระบวนการแบบ Active Learning เป็นการจัดการเรียนรู้เพื่อมีทักษะการคิด การวิเคราะห์ การสังเคราะห์หัดนำไปสู่การปลูกฝังคุณธรรมในด้านจิตใจที่ติดต่อดตนเอง มีเมตตากรุณาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กับผู้อื่นมีความสุขในการเผชิญความจริงของชีวิต เรียนรู้ควบคุมคุณธรรมในการเข้าถึงเทคโนโลยี การประเมินผลการเรียนการสอนกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดแบบเชื่อมโยงการปลูกฝังคุณธรรมด้านปัญญาของนักเรียนโรงเรียนวิถิปุทธมีปัญหา มีความสุขในการเรียนรู้การเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคใหม่ในการดำเนินชีวิต

ข้อเสนอแนะ

บทความวิจัยเรื่อง การปลูกฝังคุณธรรมของนักเรียน โรงเรียนวิถิปุทธในกลุ่มโรงเรียนสระโบสถ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 จากที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดและนำไปสู่การนำเสนอแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งถือได้ว่าเป็นทางเลือกหนึ่งที่มีความเป็นไปได้ในการนำผลการศึกษานี้ไปใช้เป็นหลักปฏิบัติสืบต่อไป

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์เชิงนโยบาย

1) ผู้บริหาร ครู จำเป็นจะต้องนำนโยบายจากทางรัฐบาลมาประกอบการจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียนด้วย เช่น มีการเปลี่ยนแปลงวิชาและชั่วโมงที่เรียน ด้วยวิธีการที่นำสื่อสังคมออนไลน์มาประยุกต์ใช้ให้ทันต่อสถานการณ์และนักเรียนได้รับประโยชน์อย่างสูงสุด

2) ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาร่วมกันกำหนดรูปแบบกิจกรรมหรือแนวทางที่เหมาะสมกับการปลูกฝังคุณธรรม เพื่อหารูปแบบที่เหมาะสมกับการพัฒนาด้านคุณธรรมของนักเรียน

3) ควรมีการเน้นหลักการการปลูกฝังคุณธรรมของผู้บริหาร ครูและนักเรียนตามแนวทางพระพุทธศาสนา โดยเน้นกิจกรรมที่เป็นกิจกรรมวันสำคัญของศาสนา หรือวันพระในแต่ละเดือน และให้มีความสอดคล้องกับเหตุการณ์ยุคปัจจุบัน และสามารถทำให้ครูและนักเรียนได้นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ควรมีการศึกษาจากแหล่งการเรียนรู้หลากหลาย ใกล้เคียงกับการปลูกฝังคุณธรรมของนักเรียนนโรงเรียนวิถีพุทธให้สอดคล้องกับการนำมาใช้เป็นแนวทางในการปลูกฝังคุณธรรมของนักเรียน

2) ควรมีการเผยแพร่งานวิจัยแก่สถานศึกษาทั่วประเทศ เพื่อจะได้นำไปใช้ประโยชน์ในการปลูกฝังคุณธรรมในสถานศึกษาต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนมากขึ้นมีความจำเป็นต้องระบุกลุ่มประชากรเป้าหมายให้มีลักษณะใกล้เคียงกันและจัดรวมอยู่ในกลุ่มเดียวกัน เพื่อให้การตอบคำถามนั้นครอบคลุมประเด็นได้อย่างชัดเจนที่สุด รวมถึงอาจเพิ่มกลุ่มประชากรเป้าหมายให้มีความสอดคล้องกัน โดยอาจสร้างเป็นแบบสอบถามเพื่อการวิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

2) หลักธรรมในพระพุทธศาสนามีอีกหลายหลักธรรมควรเพิ่มเติมเพื่อให้ประเด็นคำถามแต่ละประเด็นนั้นได้รับการประยุกต์ใช้โดยหลักธรรมที่ต่างกันหรืออาจจะใช้หลักธรรมเดียวกันได้แต่ควรแยกออกเป็นประเด็น ๆ ให้เห็นการประยุกต์ใช้ วิธีการผลที่ได้รับอย่างชัดเจน

3) สามารถสร้างเป็นรูปแบบเพื่อนำเสนอองค์ความรู้การปลูกฝังคุณธรรมนักเรียน ต่อหน่วยงาน องค์กรอื่น ๆ เพื่อต่อยอดการปลูกฝังคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนวิถีพุทธ

Reference

Books

Dhamma Pitaka (P.A. Payutto). (2000). *Ethics for the new generation*. Bangkok: Buddhadham Foundation.

Duangduean Pantumnawin. (2001). *Ethical development*. Bangkok: Behavioral Science Research Institute Srinakharinwirot Prasarnmit University.

Kulisara Jitchayawanich. (2019). *Learning management*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.

Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (2004). *Buddhist Way School*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya Printing House.

Ministry of Education. (2009). *Basic Education Core Curriculum 2008*. Bangkok: Ministry of Education

Ministry of Education. (2011). *National Education Development Plan No. 10*. Bangkok: Ministry of Education.

Nirada Wechayalak. (2018). *Principles of learning management*. Bangkok: Chulalongkorn University Printing House.

Tisana Khaemmanee. (2010). *Teaching science: knowledge for organizing an effective learning process*. 12th printing. Bangkok: Chulalongkorn University.

Journal

Wittaya Thongdee. (2012). Humans and the learning process according to Buddhism. *Journal graduate Studies Review Khon Kaen Campus*. (September–December). 8 (3); 37-48.

Thesis

Anussara Chalerm Sri. (2020). Developing the ability to organize active learning of primary teachers through the professional learning community process. *Ph.D of Philosophy Field of Study: Educational Science and Learning Management*. Faculty of Education Srinakharinwirot University.

Kingkan Buranasinwathanakul (2019). Study the research report on Development of educational board game learning media to promote learning ability in the subject of Thai language learning development and happiness in learning for undergraduate students. Graduate study. *Program Thai language major* Faculty of Humanities Srinakharinwirot University.

Payung Sriwangso. (2018). Development of assessment standards based on actual conditions of primary school teachers Office of the Basic Education Commission using the research process Participatory workshop. *Ph.D of Philosophy Educational measurement and statistics research field*. Faculty of Education, Burapha University.

Phonthep Phophan. (2019). Development of training curriculum for fundraising for education of basic educational institutions. Ministry of Education. *Ph.D of Education dissertation Field of study: Educational Administration and Development*. Mahasarakham University.

Sittharat Songrumram. (2020). A model for living a happy life according to Buddhist principles for youth. Study the case of Saraburi Witthayakhom School Saraburi Province. *Doctor of Philosophy Thesis Department of Buddhism*. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Surangkana Tuetisorn. (2022). Cultivating morality in kindergarten students using Buddhist Integration. *Doctor of Philosophy Thesis Department of Buddhism*. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Thaweesak Thongthip. (2011). Educational institution administration using the Threefold Principles of Wat Phra Phutthabat Khao Kradong School, Mueang District. Buriram Province. *Master of Buddhist Studies Thesis*. Graduate School Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Wanida Kamponrat (2022). learning management model according to the three principles of students for affiliated schools Bangkok. *Doctor of Education Dissertation Department of Buddhist Educational Administration* Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Interview

Aranya Paitoon. Teacher at Ban Khlong School. (Interviewed 26 December 2023)

Saranya Inthawisit. Parents of students at Sa Bot Kindergarten School. (Interviewed 26 December 2023)

Phrakru Wichit Thampitak. Dr. Deputy Abbot of Khok Samrong District Wat Khao Chorakae. (Interviewed 28 December 2023)